

גילוי הלב

תמיד ד, ב-ג

ונתנה למי שזכה בה, והשדרה עמה, והטחול תלוי בה, והיא היתה גדולה, אלא של ימין קורין גדולה, שהכבד תלויה בה.

בא לו לעקץ, חותכו ונתנו למי שזכה בו, ואליה ואצבע הכבד ושתי כליות עמו.

נטל רגל השמאלית ונתנה למי שזכה בה. נמצאו כלן עומדין בשורה והאברים בידם.

הראשון, בראש וברגל. הראש בימינו, וחטמו כלפי זרועו, וקרניו בין אצבעותיו, ובית שחיטתו מלמעלה, והפדר נתון עליה. והרגל של ימין בשמאלו, ובית עורו לחוץ.

השני, בשתי ידים. של ימין בימינו, של שמאל בשמאלו, ובית עורו לחוץ.

השלישי, בעקץ וברגל. העקץ בימינו, והאליה מדלדלת בין אצבעותיו, ואצבע הכבד ושתי הכליות עמו, הרגל של שמאל בשמאלו, ובית עורו לחוץ.

הרביעי, בחזה ובגרה. החזה בימינו, והגרה בשמאלו, וצלעותיה בין אצבעותיו.

החמישי, בשתי דפנות. של ימין בימינו, ושל שמאל בשמאלו, ובית עורו לחוץ.

הששי, בקרבים הנתינין בבגד וקרעים על גביהם מלמעלה.

השביעי, בסלת.

השמיני, בחבתין.

התשיעי, ביין.

הלכו ונתנום מחצי הכבש ולמטה במערבו, ומלחום. וירדו ובאו להם ללשכת הגזית, לקרות את שמע:

לא היה שובר בו את הרגל, אלא נוקבו מתוך ערפובו ותולה בו.

היה מפשיט ויורד עד שהוא מגיע לחזה.

הגיע לחזה, חתף את הראש ונתנו למי שזכה בו.

חתף את הפרעים ונתנו למי שזכה בהן.

מרק את ההפשט. קרע את הלב והוציא את דמו.

חתף את הידים ונתנו למי שזכה בהן.

עלה לרגל הימנית, חתכה ונתנה למי שזכה בה, ושתי ביצים עמה. קרעו,

ונמצא כלו גלוי לפניו.

נטל את הפדר ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלה.

נטל את הקרבים ונתנו למי שזכה בהם להדיחן.

והקרבס מדיחין אותה בבית מדיחין כל צרפה.

והקרבס מדיחין אותן שלשה פעמים במעוטה,

על שלחנות של שיש שבין העמודים:

נטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד,

ואצבע הכבד מן הכבד, ולא היה מזיזה ממקומה.

נקב את החזה ונתנו למי שזכה בו.

עלה לדפן הימנית, היה חותף ויורד עד השדרה,

ולא היה נוגע בשדרה, עד שהוא מגיע לשתי

צלעות רכות. חתכה ונתנה למי שזכה בה,

והכבד תלויה בה.

בא לו לגרה, והניח בה שתי צלעות מכאן ושתי

צלעות מכאן. חתכה ונתנה למי שזכה בה, והקנה

והלב והריאה תלויים בה.

בא לו לדפן השמאלית, והניח בה שתי צלעות

רכות מלמעלה ושתי צלעות רכות מלמעלה. וכך

היה מניח בחברתה. נמצא מניח בשתייהן שתיים

שתיים מלמעלה ושתיים שתיים מלמעלה. חתכה

משניות אלו מתארות את ניתוח הבהמה השחוטה לאיברים. אפשר לראות בזה תיאור מאוס הממחיש את אופיו של המקדש כ"בית מטבחים". אבל מהמשניות עולה אווירה אחרת לחלוטין. לשון המשנה רוויה דימויים של מסע או תהלוכה: "ויורד עד שהוא מגיע... הגיע... עלה... עלה... ויורד... מגיע... בא לו... בא לו... בא לו".¹ יתרה מזו, בחטיבת המשניות הזאת המשפט "ונתנו למי שזכה בו" חוזר ונשנה אחד עשר פעמים! סגנון המשפט מבטא את תפיסת המשנה שאין כאן עיסוק פחות ומאוס אלא זכות מיוחדת.

בפרק הקודם ראינו כיצד המשנה מעצבת אנלוגיה בין הקרבן המובא לקב"ה ובין דמותה של הרעיה משיר השירים. מתוך התובנות שעלו אפשר לראות פנים נוספות של האנשת הטלה המועלה לקרבן; במסכת תמיד שבעה פרקים. הפרק הרביעי הוא הפרק האמצעי, לב המסכת. השנייה מבין שלוש המשניות היא משנה ב, אמצעו של הפרק. ואכן, בלב המסכת, באמצע משנה ב, מופיע הלב:

קרע את הלב והוציא את דמו.²

הטלה, המייצג את האדם, עולה בטהרה לשמים כשליבו קרוע, ויש בכך מעין מימוש סמלי של הפסוק "וְקָרְעוּ לְבַבְכֶם וְאֵל בְּגִדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֵל ה'..." (יואל ב, יג). בהמשך המשנה מופיע:

קרעו ונמצא כלו גלוי לפניו.

הצורך לציין את היות הכבש כולו חשוף לעיני הכוהן החותך את גווייתו אינו מובן. נראה שהדגשה זו נועדה להבליט את המשמעות המסוימת של הקרבן כעמידה לפני ה'. הביטוי "הכל גלוי לפניו" משמש בספרות חז"ל ביטוי לידיעתו המוחלטת של הקב"ה, חופש לכל חדרי בטן:

...אם תאמר שאין הכל גלוי לפניו והלא כבר נאמר ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו (תהילים עח, לו-לז).

תוספתא, בבא קמא ז, ט³

בהקרבת הקרבן, מושגים מטפוריים כמו "קריעת הלב" "גילוי הכל" לובשים צורה מוחשית והופכים לסמלים.

במשנה הראשונה של הפרק הנוכחי רמזו סמל רוחני נוסף:

לא היו כופתין את הטלה אלא מעקדים אותו.⁴

הבחירה בלשון "מעקדים" רומזת כי הקרבת הקרבן היא מעין שחזור של עקדת יצחק. הבנה כזו מתקשרת למסורות שהמזבח ניצב במקום שהתרחשה בו עקדת יצחק.⁵

הקישור לעקדת יצחק יכול להתברר גם מתוך השוואה לדבריו של אברהם במדרש הבא, שלשונו רצופה ביטויים המשמשים גם בפרקנו:

גלוי וידוע לפניך בשעה שאמרת לי 'קח נא את בנך את יחידך' (בראשית כב) היה בלבי מה להשיבך.

ויקרא רבה פרשה כט

מתוך הכרה בידיעה זו של הקב"ה אברהם מבקש:

...אלא כשם שהיה לי מה להשיבך וכבשתי את יצרי ולא השבותיך... כך כשיהיו בניו של יצחק באים לידי עבירות ומעשים רעים תהא מזכיר להם עקידת יצחק אביהם ועמוד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים...

שם

יהי רצון שבזכות הקרבנות תתקיים בקשת הרחמים של אברהם אבינו.

¹ השווה לתיאור של המשנה את כניסת הכוהן הגדול לקודש הקדשים (ימא ה, א-ד).
² גם במסכת יומא ישנה משמעות מיוחדת למשנה האמצעית (ה, א) – האירוע המרכזי של המסכת מתרחש בה, כניסת הכוהן הגדול לפני-ולפנים.
³ ראה גם בהקשר של דם קרבן: וראה את הדם. היה ר' ישמעאל אומר והלא הכל גלוי וידוע לפניו? (מכילתא דרבי ישמעאל בא – מס' דפסחא בא פרשה יא ד"ה וראה את).
⁴ כך מופיע גם בברייתא שבתלמוד הבבלי ביחס למשנה זו: "תנא: יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם" (בבלי, תמיד לא ע"ב).
⁵ המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר זה מזבח לעולה לישראל, ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר ולך לך אל ארץ המוריה ונאמר בדברי הימים ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבوسی.
 ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגרן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק...
 (רמב"ם, הלכות בית הבחירה ב, א-ב).